

Kmétsko známenje.

(Stara pesen, malo popravljena).

Leží, leží ravnó poljé,
Po rávnem póljí césta gré,
Ter s céste vidi se okróg
Snežník in brdo, gòzd in lóg.

A káj stoji tam slávnega
Pri césti pólja rávnega?
Tam kmèt je zlóžil kámenje,
Sezidal bélo známenje.

Napisati je vánje dál
Od stròpa in do sámih tál,
Na désno plát, na lévo plát,
Podòbe znótraj, zúnaj vrát.

Ko stròp še níj bil dobro súh,
Prišèl je gòri sveti Dúh:
Golóbček bél, z nebés letèč,
Nogé rudéče, kljun rudèč.

Na srédnjem zidu sveti Vid,
Ne móre lépše délan bit',
K molitvi róke v sklèp drží,
Pod kòtlom zúbelj*) hud gorí.

A sveti Peter víše tàrn
Nebéske ključe kaže nám;
Do njega sveti Nikoláj,
Ki Bog mu zlátih jábolk dáj!

Vse tó nam kaže, govori,
Da dóm človekov tukaj níj:
Človekov dóm je sveti ráj,
Ki Bóg vsem vkúpej nam ga dáj!

Na désno íma sveti Ròk
Prepasan plášč, klobúk šírok;
Na stégnu v ranah prst drží,
Pesèk mu krúha v dár molí.

V gorénjskeje súknji Izidòr,
Klečí, zamáknen v rajski dvòr;
Dva angeljca orjéta zánj,
Ozírata se lépo nánj.

Na lévo sveti Boštiján,
Sovražníkom je v róko dán,
Prjévzan k débłu, ostreljèn,
Pušíc krvávih nasajèn.

Pod njím je sveti Valentín
Ter bratec njega Peregrín;
Ljudém dobróte nòsita,
Živíni zdrávja pròsita.

O človek, vzdigni zdáj okó!
Nad vrátí zúnaj — kdo je tó?
Goréčo strého pri nogáh
Gasí s keblíco on v rokáh.

A zádáj vérne dúše víc,
V plaméni, mòkre od solzíc,
Ječé premílo nóč in dán:
Prítéci v pòmoč, o kristján!

M—L.

Gradčáni v Pragi.

(Iz ruskega prelóžil M. Málóvrh.)

Na lévem bregu reke Vóltave v Pragi se vzdiguje gora, na katerej stojí poprej imenovani grad. Mej mnogimi hišami je posebno kraljev dvor imeniten. Sezidal ga je češki kralj Karol IV. v 14. veku; za njim je bil nekolikokrat tudi popravljén, a zadnjič postrójen za cesarice Marije Terezíje. Visoki dvorec treh nadstrópij méri do 500 črévljev dolžave in íma kacíh 440 sob ter nekoliko jako lepíh dvorán. Osobito ímena vredna je kraljeva dvorána z velikanskim stropom, in potem še druga dvorána, katera je úže sama sobój mala palača. V njej je zgodovínski znano tisto okno, iz katerega sta bila v 23. dan maja 1618. l. vržena kraljeva namestníka Martinič in Slavéta. V spomin tega dogodka in srečne otétbe teh dveh gospodov (pala sta bila na kup gnoja) stojíta dva lepa spomeníka. V palači vidimo krasen prostor, do 300 črévljev

*) Zúbelj-blja m., plamén (nótranjska beséda).

dolg in do 150 črevljev širok. Po Karolu IV. je bil Večeslav*) poslédnji kralj, stanujoč v Gradčánskej palači, in za njim njega brat Žigmunt. Do Rudolfa II., — ob začetku habsburškega vladanja — živéli so ondúkaj njega naméstniki, in je bila tudi zemska pisarna do tridesetne vojne. Rudolf II., prvi vladar habsburškega rodú, preséil se je bil v Gradčáne, ker je pri sebi imel tudi slavna zvezdoznanca, Keplerja in Tiho-de-Brahe-ja, ker se je sam bával mnogo z zvézdami, dokler nij bilo vojne mej protestántsko zvézo in mej katoliško združbo (ligo). V tem građu je bil Rudolf I. prisiljen podpisati svobodsko pismo češke kraljevine. Brat Matija mu je vzél nekoliko države ter ga pozneje prosil, da bi mu dal ves préstol, kar se je tudi zgodilo. Rudolf je umrl v zlatej Pragi. Mnogo penéz je potrošil na olupšávanje Gradčánskega poslopja. Nekoliko mésecev je v Gradčánih živel tudi némški voléči knez Friderik, s podsméhom imenován „zimski kralj,“ v cerkvi sv. Vida vénčan v češkega kralja. Po tridesetnej vojni so se bili glavárji katoliške združbe naselíli v Gradčáne.

Iz kraljeve rodovine nij od tega časa dalje uže nihče prebival v Gradčánskej dvorani do cesarja Ferdinanda I., kateri se je bil semkaj presélil, odavši avstrijski préstol zdanjemu cesarju našemu Francu Josipu.

Studenci.

Studenci ali vreli vró na raznih krajih izpod zemlje. Največ jih je ob potočji in znojži gorá; nahajajo se pa tudi vrh hribov ali vsaj blizu njega, po ravninah in nižavah, po močvirjih in ob morskem obrežji in celó na tleh rek, jezer in morij. Skoro vsi studenci napajajo se z vodó, ki prihaja z dežjem, s snegom, z rôso, s točo in s sodro iz ozračja na zemljo. Voda se izgublja v zemljo, leze z višjih krajev v niže, kjer se dalje ali pa nič ne mudí, ter vrè iz zemlje. Nekateri studenci se napajajo tudi v više stoječih jezerih, nekateri pa v bližnjih rekah, drugi pa tudi v podzemeljskih vodoshrambah, v kotlinah z vodo napolnenih. Nekateri studenci tekó močnó, nekateri slabeje, nekateri pa včasi močneje, včasi pa slabeje, ali pa še celó usahnejo. Studenci, ki le včasi tekó, so začasni studenci; začasnim studencem, ki tekó le ob močnem deževji, pravimo hudourniki; tistim studencem pa, ki počasi pojemajo ali pa h kratu prenehajo, pravimo presihajoči studenci.

*) Staroslovénski obraz tega imena je imel hohník, ter je slúl: „Venšteslav“, od koder je tudi némško ime: Wenzeslaus, Wencel, in češki (a ne novoslovénski) obraz je: Vaceslav, ter okrajšan: Vaclav (namesto: Vacslav), kajti za staroslovénski hohník „en“ ima Čeh po navadi „a“, na pr. staroslovénski je: pent'k, sventyj, češki je: patek, svaty, a novoslovénski je ondúkaj „e“: pétek, svéti (der Heilige). Dalje, namesto staroslovénskega „št“, kadar je ta „št“=„tj“, ima Čeh vedno „c“, na pr.: staroslovénski je: „mošt“, „nošt“, „pešt“, češki je: moc, noc, pec, a novoslovénski je ondúkaj (po večini tega naroda) „č“: moč, noč, peč. To nas uči, da je staroslovénsko ime: Venšteslav (češki: Vaceslav, Vacslav, Vaclav) nam Slovénom treba izrékati: Večeslav (príglas je na družem „e“), o čémer je nam svedok Stírec, ki še zdaj (ohranivši stari hohník) govori: „svéti Venčésel“, namesto: Venčéslav, Večéslav. — To se je povedalo zató, ker je obče znano, da večina Slovénov ne vé, kakšen je bil tega imena prvotni obraz ter kakó ga je izrékati po svojstvu našega naréčja.